
СТАТИИ

ЗА ПРИЛАГАНЕТО НА ЗАКОНА ЗА ЗАЩИТА НА ЛИЧНИТЕ ДАННИ СПРЯМО АДВОКАТИТЕ

Георги Димитров*

Целта на Закона за защита на личните данни (ЗЗЛД) е да гарантира неприкосновеността на личността и живота, като се защитят физическите лица от неправомерно обработване на лични данни в процеса на свободно движение на тези данни чрез регламентиране на реда за обработването им и свързаните с това права на физическите лица.

Поставя се въпросът: прилагат ли се правилата на ЗЗЛД спрямо адвокатите по отношение на защитата на личните данни, събирани при упражняване на тяхната професия? Отговорът на този въпрос следва да е категорично отрицателен. Аргументите в тази насока са следните.

Действително при упражняване на адвокатската професия личните данни трябва да се обработват законосъобразно и добросъвестно. Същевременно обаче Законът за адвокатурата (ЗА) дава много по-интензивна защита на гражданите-доверители относно неприкосновеността на личните данни, които правят достойние на своите адвокати – довереници. В тази връзка ЗА се явява специален по отношение на ЗЗЛД.

По отношение на обработването на лични данни от страна на адвокатите, същите трябва да се разглеждат именно през доверения характер на отношението клиент – адвокат. Поради функцията на адвоката да бъде доверено лице, при упражняването на адвокатската професия адвокатът се ръководи от законните интереси на клиента, които е длъжен да защитава по най-добрия начин със законни средства (чл. 2, ал. 2 ЗА). Ето защо на адвокатите са дадени правомощия да преглежда всякакви книжа и да има достъп до всякакви лични данни в тях само въз основа на качеството му на адвокат, дори тези данни да са на трети лица. Съгласно чл. 31 ЗА адвокатът има свободен достъп и може да прави справки по дела, да получава копия от книжа и сведения с предимство в съда, органите на досъдебното производство, административните органи и други служби в страната и навсякъде, където е необходимо, само въз основа на качеството си на адвокат.

---

* Адвокат от София, доктор по право.

Законът за защита на личните данни няма за цел да направи личните данни тайни, а да създаде правила за тяхното събиране, обработване и съхранение. Поради това неизпълнението на задълженията по ЗЗЛД от обработващите лични данни администратори е скрепено само с административни санкции. Законът за адвокатурата създава много по-интензивен правен щит за защита на данните, предоставяни от гражданите на адвокатите, отколкото ЗЗЛД. Така съгласно чл. 45 ЗА адвокатът е длъжен да пази тайната на своя клиент без ограничение във времето. Адвокатът дори няма право като свидетел да разкрива каквито и да е обстоятелства, включително лични данни, които са му били поверени в качеството му на адвокат от негов клиент или от друг адвокат относно клиент. Отговорността, която носи адвокатът, за да защити интересите на клиента и в частност неговите лични данни, е много по-тежка. Адвокатът носи на първо място наказателна отговорност по Наказателния кодекс (НК) и втори път дисциплинарна отговорност по реда на Закона за адвокатурата. Съгласно чл. 145 НК, ако адвокатът противозаконно разкрие тайната на своя клиент, когато тя е поверена или му е станала известна във връзка с неговото занятие, същият може да бъде наказан с лишаване от свобода до една година. От друга страна, кумулативно с тази санкция недобросъвестният адвокат, неправомерно разгласил личните данни на своя клиент, може да бъде понесе и тежка дисциплинарната отговорност съгласно чл. 132, т. 1 ЗА, изразяваща се дори в ограничаване на адвокатската му правоспособност (вж. чл. 133, ал. 1, т. 3 и 5). Тези сериозни правни механизми за защита не могат по никакъв начин да се сравнят с административнонаказателната защита, която осигурява ЗЗЛД за неправомерно събиране, обработване и съхраняване на лични данни.

На следващото място следва да се отбележи, че прилагането на ЗЗЛД е недопустимо спрямо адвокатите, дори да се приеме, че те са администратори на лични данни по смисъла на закона. По силата на чл. 33 от ЗА адвокатските книжа, досиета, електронни документи, компютърна техника и други носители на информация са неприкосновени и не подлежат на преглеждане, копиране, проверка и изземване нито от разследващи органите, нито от съдебни органи, нито от административни органи (в частност от Комисията за защита на личните данни). Нещо повече – съгласно ал. 2 и ал. 4 на същия член кореспонденцията между адвоката и неговия клиент, без оглед на начина, по който се осъществява, включително по електронен път, не подлежи на преглеждане, копиране, проверка и изземване и не може да бъде използвана като доказателство, а адвокатът не може да бъде разпитван в процесуално качество относно: разговорите и кореспонденцията му с клиент; разговорите и кореспонденцията му с друг адвокат; делата на клиент; факти и обстоятелства, които е узнал във връзка с осъществяваната защита и съдействие (включително лични данни). Ако допуснем, че обработването на лични данни от адвоката попада в обхвата на ЗЗЛД, то би се

стигнало до друг абсурден извод – разследващите и правораздавателните органи да не могат да осъществят никакви действия спрямо адвокатските книжа, а един административен орган да може. Очевидно не такава е била идеята на законодателя. Комисията за защита на личните данни (КЗЛД) не би могла да осъществява последващ контрол върху дейността на адвоката, тъй като осъществяването на подобен контрол е несъвместим с неприкосновеността на адвокатските книжа и на всички други носители на информация. КЗЛД обаче не би могла да осъществява и какъвто и да е предварителен контрол върху категориите данни, които адвокатът обработва, нито върху начините, по които се извършва това обработване. Установеното изискване администраторът на лични данни да започва обработване на данните по чл. 5, ал. 1 ЗЗЛД единствено след разрешение от КЗЛД е напълно неприложимо към дейността на адвоката. КЗЛД не би могла да забрани обработването на такива категории данни от страна на адвоката, тъй като това на практика би означавало да лиши адвоката от възможността да упражнява своята професия, както и да ограничи правото му по чл. 31 ЗА.

Предвид многообразието от категории лични данни, до които в един или друг момент адвокатът би могъл да получи достъп и съответно би могъл да обработва за целите на своята професионална дейност, дори задължението за регистрация като администратор на лични данни е практически неприложимо. Не е невъзможно да се дефинират всички категории данни, които могат да бъдат предмет на обработване.

Несъвместими са и режимите за достъп до лични данни от страна на гражданите по ЗЗЛД и по ЗА. Противното би довело до абсурдни ситуации. Така по глава V от ЗЗЛД клиентът има право да получи достъп до своите лични данни, съхранявани от администратора. Ако допуснем, че адвокатът е администратор по ЗЗЛД, то клиентът ще има право да поиска от адвоката си достъп до тези данни веднъж на 12 месеца безплатно (чл. 28, ал. 2), а извън тези случаи би следвало да поиска допълнително възнаграждение за предоставяне на исканата информация. Такова правило е несъвместимо със задълженията на адвоката към неговия клиент. На следващо място, съгласно чл. 30 ЗЗЛД клиентът би трябвало да отправи до адвоката си – администратор на личните му данни, заявление в писмена форма, съдържащо име, адрес и други данни за идентифицирането си, описанието на искането, предпочитана форма за предоставяне на информацията, подпис, дата на подаване на заявлението и адрес за кореспонденция. Дори заявлението от клиента към неговия адвокат би могло да се подаде от упълномощено лице, като към заявлението трябва да се приложи и нотариално завереното пълномощно. Но не само това – адвокатът сам или чрез изрично упълномощено лице ще е длъжен да разгледа заявлението и да се произнесе в 14-дневен срок от неговото подаване. Ако все така се допусне, че ЗЗЛД се прилага, то срокът може да бъде удължен от адвоката – администратор, до 30 дни,

когато обективно се изисква по-дълъг срок за събирането на всички искани данни и това сериозно затруднява дейността му. В 14-дневен срок адвокатът ще следва да вземе решение за предоставянето на пълна или частична информация по искането на клиента или мотивирано да откаже предоставянето ѝ. Очевидна е абсолютната неприложимост на тези правила в отношенията адвокат – клиент без допълнителна аргументация.

Във връзка с осъществяваната от адвоката дейност той получава достъп, събира и обработва не само лични данни относно своите клиенти, но и относно трети лица, които са или са били, или пък предстои да бъдат в някакви правни или фактически отношения с негов клиент, доколкото това е нужно за защитата интересите на неговия клиент. В тези случаи правото на достъп на тези лица до техните лични данни, обработвани от адвоката, отново не може да бъде осъществено поради задължението за пазене на адвокатска тайна, установено в ЗА.

Неприложими са изцяло и правилата за предоставянето на лични данни от страна на адвоката на трети лица по реда на глава шеста от ЗЗЛД. В текстовете на тези разпоредби е предвидено, че това се осъществява с разрешение на КЗЛД, дори без съгласието на клиента. Това правило влиза в пряко противоречие с логиката на ЗА. Ако се допусне, че ЗЗЛД се прилага и спрямо адвокатите, то ще се достигне отново до неправилния извод, че адвокатът ще може да предоставя събраните за целите на дейността му лични данни свободно и без разрешение на КЗЛД, когато се предоставят на други администратори на лични данни от страни – членки на ЕС. Както стана ясно, адвокатът няма право да разкрива на трети лица никакви данни, касаещи доверителя му, при никакви условия, освен със съгласието на последния, поради което правилата на ЗЗЛД не могат по никакъв начин да намерят приложение спрямо адвокатите. Същевременно при определени условия, установени в закона, адвокатът с цел да защити правата и интересите на своите клиенти има право да разкрива и данни, които касаят трети лица, без тяхното съгласие и дори въпреки изричното им несъгласие. Например в рамките на един съдебен процес адвокатът може да разкрие пред съда документи, които съдържат лични данни на трети лица, ако това е необходимо за защита интересите на неговия клиент.

С оглед на всичко изложено става ясно, че целта на ЗЗЛД никога не е била да създава защита и гаранция на личните данни на лицата, ползващи адвокатски услуги. Този закон е неприложим към лицата, които по занятие извършват адвокатска дейност, когато при осъществяването ѝ се събират и обработват лични данни, доколкото за тази дейност е предвидена по-интензивна защита в специален закон – в Закона за адвокатурата. В разумния смисъл на защита на ЗЗЛД следва да се обхващат всички други лица, които не разполагат с други правни гаранции за защита на техните лични данни.